

Історія

Померти серед «своїх»

Така доля спіткала Всеволода Петріва, військового і громадського діяча, педагога, генерал-хорунжого Армії УНР, а з 1920 р. – політичного емігранта. 10 липня 70 років тому, знесилений морально та фізично, помер у лікарні німецького табору для переміщених осіб в Аугсбурзі. Протягом останніх років життя генерал намагався консолидувати українські сили за кордоном, одночасно потерпаючи від голоду. Чи можливий такий парадокс: мати пошану й визнання і не мати засобів для існування? Напевно, це питання було актуальним не тільки у важкі післявоєнні роки, але понині не втрачає свою гостроту.

Всеволод Петрів мав німецьке і скандинавське коріння, однак, народившись у Києві, все своє життя присвятив служінню українському народу. Так, у роки національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. він командував військовими підрозділами у війні проти більшовиків. Протягом липня-листопада 1919 р. – військовий міністр Української Народної Республіки, згодом (квітень-червень 1920) – начальник Генштабу, інспектор піхоти Армії УНР.

З листопада 1920 р. в еміграції знаходиться у таборі для інтернованих військових Армії УНР у Каліші. Займається культурно-освітньою та видавничою діяльністю, видає журнал «Український сурмач», ініціює і засновує Вищі курси штабних старшин, всіляко допомагає українській молоді отримати вищу освіту на еміграції тощо. Головний принцип життя в умовах еміграції для генерала Петріва полягав у наступному: «Переможені на полі бою українці змушені були довести, що наша нація культурно самостійна й не потребує опіки окупантів. Ні одного члена нашої нації

У роки II Світової війни працював звичайним робітником на фабриці в чеському місті Брно. У 1944 р. В. Петрів з родиною властяться залишити Брно й оселитися в таборі для переміщених осіб (окрема категорія біженців, що опинилися на території Німеччини та Австрії у результаті подій II Світової війни) у м. Аугсбург (Німеччина). На той час у таборі мешкали переважно українці. Там він знову опиняється у вирі громадського та культурного життя української громади. «Високого зросту, вояцької постави, лице худе, догравсте, правильні черти лица, голубо-сірі очі, високе чоло, гладко брита голова, над устами жмуток вусів, на устах приязна усмішка, – таким завітав до нас Всеволод Петрів у табір ДП (переміщених осіб) у Карлсфельді, – згадував Я. Гриневич. – Зібралися в домівці Товариства українських комбатантів, щоб привітати його, заслуженого українського генерала. Зустрічали ми його і у інших таборах скитальців – з великою пошаною і увагою, як велику військову індивідуальність. Ми слухали його відчити з великим захопленням, бо думки його були кресані сміливо, з полетом, оригінально».

Протягом останніх років життя Всеволод Петрів докладає чимало зусиль для консолідації української еміграції, особливо військових. Від імені старшин, що покинула у 1917 р. лави іноземних армій в ім'я боротьби за незалежну Україну, генерал закликав «своїх братів по зброї поставитися на отпір хаосу й отаманії, що загрожую небезпекою для нашої справи й поважному трактуванню нас чужими силами. Запрошуючи усіх військових до єднання, Всеволод Петрів чітко визначав його принципи: «Збереження традицій та локтрини

го шпиталю, то «шеф шпиталю – поляк був не в собі, побачивши Всеволода Миколайовича, сказав, що в такому стані фізичного знищення привозять лише жебраків, а українцям ганьба, що в таборі з 8-тисячним населенням не могли відживлювати добре знаного генерала». Констатували заворот кишок, спричинений недостатнім харчуванням і перевтомою. Три тижні лікарі боролися за його життя. Та нічого не допомогло.

Роком раніше про свій важкий матеріальний стан генерал писав у листі до приятеля О. Удовиченка: «На жаль, ми тут, особливо ті, що стоять на ґрунті консолідаційному та не належать нікому, лишень Україні, є у тяжкому матеріальному становищі, бо всі, деклямуючи на „поборницькі“ теми, товчуться групами коло матеріальних благ, і нам, хоч часом віддають належну пошану за витривалість у поглядах й за те, що ми такі витримали й не брикнули ані до військових формуваних Третього Рейху, ані у власовщину, а нікуди, хоч охоче беруть „розуми“ для себе, але найменше дбають про наше матеріальне забезпечення, бо ж ми, бачите „не наші“... Отже, вселяка підтримка, що унезалежила би від чужої допомоги й вливу „розпределителів“, була би дуже вітана, бо у сучасних умовах зробити те, що я робив 25 років: жити з особистої праці, на жаль, неможливо, – тут можливо лишень спекулювати й визискувати, а це я не умію».

Дружині та сину генерала все ж вдалося перетнути океан та оселитися у США. Там вони розпочали нове життя. А в одному із листів 1955 р. до доброго знайомого свого чоловіка Євгена Бачинського Тамара Петрів на-

▲ Генерал Всеволод Петрів.

Фото з Інтернету

шені були довести, що наша нація культурно самостійна й не потребує опіки окупантів. Ні одного члена нашої нації не сміємо пустити на асиміляцію, ні одного юнака на духовне скалчення».

Він ніколи не відступав від сказаного, не дивлячись на власні матеріальні негаразди, завжди допомагав співвітчизникам у скруті.

З 1923 р. мешкає у Подєбрдах (Чехословаччина), приймає запрошення викладати курс історії українського війська в Українському педагогічному інституті ім. М. Драгоманова у Празі. В Чехословаччині В. Петрів включається у громадське та культурно-освітнє життя української громади. Пише чис-

Історичний календар липень

1 липня 1917 р. загинув Роман Камінський, командир відділу кінноти Легіону Українських січових стрільців, поручник австро-угорської армії, організатор відділу кінноти УСС, яка здобула добру славу на фронтах Першої світової війни і не раз відзначалася в боях. Загинув під час битви з російською армією біля села Конохи на Тернопільщині. Це був останній значний бій УСС у складі австрійської армії.

5 липня 1919 р. у Берліні (Німеччина) народилася Олена Павлівна Отт-Скоропадська (1919–2014), молодша дочка гетьмана Павла Скоропадського. Активна учасниця гетьманського руху в еміграції. З 1975 р. очолювала Союз гетьманців-державників, правонаступниця Українського союзу хліборобів-державників. Все життя плекала надю, що ідеї та діяльність Павла Скоропад-

уєх військових до єднання, Всеволод Петрів чітко визначав його принципи: «Збереження традицій та доктрини української збройної сили, користуючись досвідом тієї боротьби, яку проводив український народ». Він був головним нагхненником і організатором Українського військово-історичного товариства.

Перебуваючи у таборі, Всеволод Петрів неодноразово робив спроби отримати дозвіл на виїзд з родинною Канади. Та перетнути океан генералові не судилося. Наприкінці червня 1948 р. Всеволод Петрів тяжко захворів. Як згадувала дружина Тамара, коли її чоловіка привезли до таборово-

організації». Донос написали працівники Харківського обласного управління культури, які закидали Іванові Кучеренку, що свого часу той співав «Марш Петлюри», «Втечу більшовиків з України», релігійні псалми.

13 липня 1938 р. у Львові народився Мирослав Скорик — композитор, музикознавець. Коли Мирославу було 10 років, його родину репресували за помилковим доносом, переселивши на Анжеро-Судженське поселення Кем'єрської області РРФСР. На заслання він навчається грі на фортепіано. Через два роки після смерті Сталіна у 1955 р. родина Скориків потрапляє під амністію і повертається до рідного Львова. Подальша творча діяльність М. Скорика стрімко розвивалась. Він працював як в Україні, так і за кордоном. У 2011 р. призначений художнім керівником Національного оперного театру України в Києві.

19 липня 1876 р. на Київщині народився Володимир Чехівський, громадсько-політичний діяч, член Центральної Ради, прем'єр-міністр

життя. А в одному із листів 1955 р. до доброго знайомого свого чоловіка Євгена Бачинського Тамара Петрів написала: «Мій син 2 роки тому одружився і має сина. Хоч у родині моєї невістки, а також у моєї всі з дідів і прадідів чорняві й темноокі, мій внучок має блакитні очі, світле волосся й нордійську форму голови, яку мав мій чоловік. Ясно, що називається він Всеволод. Так що новий Всеволод Петрів є на світі, і я хочу вірити, що він не тільки зовнішньо буде схожий на свого діда». ■

Стаття містить архівні та наукові матеріали.

Директорії Української Народної Республіки (УНР), один із засновників Української автокефальної православної церкви (УАПЦ). Походив з родини священика, закінчив Київську духовну академію. З юних років займав активну проукраїнську позицію, через що перебував під наглядом поліції. Був одним із організаторів повстання проти гетьмана Павла Скоропадського у грудні 1918 р.

Від кінця грудня 1918 р. майже до середини лютого 1919 р. очолював уряд Директорії (Раду Міністрів), водночас обіймаючи посаду міністра закордонних справ. За час його прем'єрства була проголошена злука УНР і ЗУНР, ухвалені закони про українську мову й автокефалію УАПЦ, земельний закон. Залишався в Україні після більшовицької окупації. Зарештований у 1929 р. за сфабрикованою справою «Спілки визволення України». Розстріляний 3 листопада 1937 р. в урочищі Сандармох (Карелія). ■

Сторінку підготувала
Олена ГУМЕНЮК